

Virsraksts: Par darbinieka darba līguma uzteikumu atbilstoši Darba likuma 100.panta piektajai daļai

Tēze Nr.1: Ņemot vērā, ka darbinieka darba līguma rakstveida uzteikums atbilstoši Darba likuma 100.panta piektajai daļai nav saistīts ar šajā pantā noteikto uzteikuma termiņu (viens mēnesis), Senāts atzīst, ka šāds uzteikums stājas spēkā nekavējoties pēc tā iesniegšanas un ir atzīstams, ka darba tiesiskās attiecības starp pusēm ir izbeigušās.

Tēze Nr.2: Lai arī Darba likums nesatur tieši piemērojamu tiesību normu, no kuras izrietētu darba devēja tiesības celt prasību tiesā par darbinieka uzteikuma, kas pamatots ar Darba likuma 100.panta piekto daļu, atzīšanu par spēkā neesošu, tomēr, Senāta ieskatā, atbilstošā tiesiskā regulējuma trūkums ir aizpildāms analogijas ceļā.

Līdzīgu gadījumu regulē Darba likuma 122.pants, no kura izriet darbinieka tiesības celt tiesā prasību par darba devēja darba līguma uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu. Proti, uzteikuma izteikšanas brīdī darbiniekam tas ir jāpieņem kā obligāts akts un tikai pēc tam viņš var vērsties tiesā. Tādējādi, piemērojot analogiju, secināms, ka, ja darba devējs vēlas apstrīdēt iepriekš minēto darbinieka darba līguma uzteikumu, tad tam neatkarīgi no šī uzteikuma pamatotības, jāgriežas tiesā ar prasību par darbinieka uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Civillietu departamenta

2011. gada 13.aprīļa

SPRIEDUMS

Lietā Nr. SKC –300/2011

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	Z.Gencs
senators referents	N.Salienieks
senatore	A.Briede
senators	V.Jonikāns
senators	A.Laviņš
senatore	E.Vernuša
senatore	A.Vītola,

piedaloties prasītājam K.O. un AS „Diāna” pārstāvei G.G.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja prasītāja K.O. kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 13.aprīļa spriedumu K.O. prasībā pret AS „Diāna” par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, zaudējumu piedziņu un kompensācijas piedziņu morālā kaitējuma atlīdzināšanai.

Aprakstošā daļa

[1] K.O. cēlis tiesā prasību pret AS „Diāna” par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, zaudējumu piedziņu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2007.gada 2.maijā starp pusēm noslēgts darba līgums uz nenoteiktu laiku. 2009.gada 2.janvārī darba devējs uzteicis darba līgumu, taču prasītājs cēlis prasību tiesā un 2009.gada 18.augustā ar Kurzemes apgabaltiesas spriedumu atjaunots darbā par autovadītāju.

Pēc prasītāja atjaunošanas darbā atbildētāja laikā no 2009.gada 19.augusta līdz 9.oktobrim ar nolūku atbrīvot prasītāju no darba nav viņam nodrošinājusi darbu. Tādējādi darba devēja pārkāpusi vienlīdzības principu, kā arī radījusi nelabvēlīgas sekas.

Minēto iemeslu dēļ prasītājs 2009.gada 22.oktobrī iesniedzis iesniegumu ar lūgumu atbrīvot viņu no darba, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta piekto daļu, taču atbildētāja atteikusies to darīt. Prasītājs uzskata, ka atbildētājas vainas dēļ viņam radīti zaudējumi – oktobrī prasītājs nav saņēmis bezdarbnieka statusu un pabalstu, viņam nav izmaksāta darba alga, atlaišanas pabalsts un kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu, kā arī viņš nav izmantojis citu darba piedāvājumu.

2009.gada 16.novembrī prasītājs saņēmis no atbildētājas vēstuli ar darba līguma uzteikumu, kuru uzskata par nepamatotu un nelikumīgu, jo viņš jau 2009.gada 22.oktobrī bija iesniedzis iesniegumu par atbrīvošanu no darba. Prasītājs lūdz atzīt darba devējas uzteikumu par spēkā neesošu un piedzīt no atbildētājas radušos zaudējumus, morālā kaitējuma atlīdzību – mantisku kompensāciju Ls 5000, kā arī piedzīt visus tiesāšanās izdevumus.

[2] Ar Ventpils tiesas 2010.gada 11.februāra spriedumu prasība noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja iesniegto apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2010.gada 13.aprīļa spriedumu K.O. prasību noraidījusi pilnībā.

[3.1] Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2009.gada 22.oktobrī prasītājs iesniedzis darba devējam darba līguma uzteikumu, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta piekto daļu, neievērojot likumā noteikto uzteikuma termiņu. Uzteikumā prasītājs norādījis, ka sakarā ar darba devēja darbībām (bezdarbībām) viņam radīti tādi apstākļi, kas, pamatojoties uz tikumības un taisnprātības apsvērumiem, neļauj viņam turpināt darba tiesiskās attiecības. Pēc vienpusēja uzteikuma iesniegšanas prasītājs darbā nav ieradies, uzskatot, ka darba tiesiskās attiecības ar darba devēju ir izbeigtas saskaņā ar Darba likuma 100.panta piekto daļu.

[3.2] Novērtējot lietā iesniegtos pierādījumus, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasītājs nav pierādījis, ka darba līguma uzteikuma pamatā būtu konstatējami svarīgi apstākļi Darba likuma 100.panta piektās daļas izpratnē. Prasītāja apgalvojumu pamatā ir personiska nepatika pret darba devēja rīkojumiem un izpildāmajiem darbiem un ar to saistītie konflikti, taču minētais nav atzīstams par apstākli, kas neļauj turpināt darba tiesiskās attiecības.

[3.3] Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka, lūdzot atzīt par spēkā neesošu darba līguma uzteikumu, prasītājs nav lūdzis atjaunot viņu iepriekšējā darbā. No prasības satura izriet, ka prasītājs nevēlas turpināt darba tiesiskās attiecības ar atbildētāju, taču nepiekrīt darba devējas uzteikumā norādītajam tiesiskajam pamatojumam – Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktam, jo vēlas, lai kā darba tiesisko attiecību pārtraukšanas pamats tiktu norādīts Darba likuma 100.panta piektā daļa. Tomēr šādu prasību prasītājs nav cēlis, līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka tai nav pamata vērtēt prasības pieteikumā norādītos apstākļus, kurus prasītājs uzskata par darba devējas pārkāpumiem attiecībā uz viņa nodarbinātību.

[3.4] Tā kā prasītājs nav turpinājis darbu pēc 2009.gada 22.oktobra, darba devējai nepaskaidrojot darba līguma vienpusēja uzteikuma iemeslus, un, ņemot vērā, ka puses nebija panākušas vienošanos par darba līguma izbeigšanu, pirms viena mēneša termiņa notecējuma, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka darba tiesiskās attiecības pušu starpā netika pārtrauktas, un prasītāja neierašanās darbā nav atzīstama par attaisnojošu. Līdz ar to darba devēja pamatoti uzteikusi prasītājam darbu saskaņā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu, ņemot vērā minētā likuma 103.panta pirmās daļas 2.punktā noteikto uzteikuma termiņu 10 dienas.

[4] Kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 13.aprīļa spriedumu iesniedzis prasītājs K.O., lūdzot spriedumu atcelt materiālo un procesuālo tiesību normu nepareizas piemērošanas un iztulkošanas dēļ un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti nav piemērojusi Darba likuma 100.panta piekto daļu un līdz ar to nepamatoti atzinusi, ka darba tiesiskās attiecības pušu starpā netika pārtrauktas un prasītāja neierašanās darbā nav atzīstama par attaisnojošu.

[4.2] Apelācijas instances tiesa spriedumā atzinusi, ka prasītājs nav pierādījis, ka darba līguma uzteikuma pamatā būtu konstatējami svarīgi apstākļi Darba likuma 100.panta piektās daļas izpratnē, taču tiesa nav pamatojusi, kādi apsvērumi bija minētā secinājuma pamatā. Tā kā konkrētajā daļā spriedums nav pamatots, tiesa tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu.

[4.3] Apelācijas instances tiesa pretēji Civilprocesa likuma 426.pantā noteiktajam pārsniegusi lietas izskatīšanas robežas, jo prasības pieteikumā nav bijis iekļauts prasījums izskatīt prasītāja iesniegumu par atbrīvošanu.

[4.4] Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā arī Darba likuma 125.pantu, kas noteic, ka darba devējam ir pienākums pierādīt, ka darba līguma uzteikums ir tiesiski pamatots un atbilst noteiktajai darba līguma uzteikšanas kārtībai.

[5] Senāta sēdē kasācijas sūdzības iesniedzējs uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību un lūdza to apmierināt, bet atbildētājas pārstāve lūdza noraidīt kasācijas sūdzību, atstājot negrozītu apelācijas instances tiesas spriedumu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams.

[7] Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka apelācijas instances tiesa nepareizi iztulkojusi Darba likuma 100.panta piekto daļu, izvērtējot prasītāja darba līguma uzteikumu un uzskatot, ka prasītājs bez likumīga pamata pēc šā darba līguma uzteikuma iesniegšanas nav ieradies darbā (*sk. šā sprieduma 3.4.punktu*).

[7.1] Darba līguma uzteikums ir vienpusējs darbinieka vai darba devēja izdarīts gribas izteikums, ar kuru tiek izbeigtas darba tiesiskās attiecības. Tādējādi ar uzteikumu viena darba līguma puse paziņo otrai pusei savu vēlēšanos izbeigt darba līgumu un šādam gribas izteikumam ir tiesisko seku nodibinošs spēks, proti, notekot uzteikuma termiņam, darba

tiesiskās attiecības izbeidzas-(sk. Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 3.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-799 9.punktu).

Apelācijas instances tiesa spriedumā konstatējusi, ka prasītājs 2009.gada 22.oktobrī iesniedzis darba devējai darba līguma uzteikumu, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta piekto daļu, kura noteic, ka darbiniekam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu, neievērojot šajā pantā noteikto uzteikuma termiņu, ja viņam ir svarīgs iemesls (par šādu iemeslu atzīstams katrs apstāklis, kas pamatojoties uz tikumības un taisnprātības apsvērumiem, neļauj turpināt darba tiesiskās attiecības).

Ņemot vērā, ka darbinieka darba līguma rakstveida uzteikums atbilstoši Darba likuma 100.panta piektajai daļai nav saistīts ar šajā pantā noteikto uzteikuma termiņu, Senāts atzīst, ka šāds uzteikums stājas spēkā nekavējoties pēc tā iesniegšanas un ir atzīstams, ka darba tiesiskās attiecības starp pusēm ir izbeigušās (līdzīgi kā tas ir noteikts Darba likuma 103.panta pirmās daļas 1.punktā, kurš noteic, ka darba devēja uzteikuma termiņš iestājas nekavējoties, ja darba līgums uzteikts šā likuma 101.panta pirmās daļas 2. vai 4.punktā noteiktajos gadījumos).

[7.2] Lai arī Darba likums nesatur tieši piemērojamu tiesību normu, no kuras izrietētu darba devējas tiesības celt prasību tiesā par darbinieka uzteikuma, kas pamatots ar Darba likuma 100.panta piekto daļu, atzīšanu par spēkā neesošu, tomēr, Senāta ieskatā, šis likuma robs (atbilstošā tiesiskā regulējuma trūkums) ir aizpildāms analogijas ceļā (vienam vai vairākiem savstarpēji līdzīgiem normas sastāviem paredzētās tiesiskās sekas tiek attiecinātas uz tādu tiesiski nozīmīgu gadījumu, kas nav tieši noregulēts likumā, bet kas ir līdzīgs minētajiem normas sastāviem (sk. sal. *Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normas piemērošanā. Rakstu krājums/profesorā E.Meļķiša zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 145.lpp.*)).

Līdzīgu gadījumu regulē Darba likuma 122.pants, no kura izriet darbinieka tiesības celt tiesā prasību par darba devēja darba līguma uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, t.sk., situācijās, kad tas ir acīmredzami nelikumīgs vai nepamatots. Proti, uzteikuma izteikšanas brīdī darbiniekam tas ir jāpieņem kā obligāts akts un tikai pēc tam viņš var vērsties tiesā. Tādejādi, piemērojot analogiju, secināms, ka, ja darba devēja vēlas apstrīdēt iepriekš minēto darbinieka darba līguma uzteikumu, tad tai, neatkarīgi no šī uzteikuma pamatotības, jāgriežas tiesā ar prasību par darbinieka uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Arī saskaņā ar vispārēju noteikumu (sk. *Civilprocesa likuma 1.pantu*) pusei, kas uzskata, ka tās subjektīvās tiesības ir traucētas un tai nepieciešams novērst šo aizskārumu, ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību

tiesā. Respektīvi, lai no tiesiskā viedokļa secinātu, ka konkrētajā gadījumā darba tiesiskās attiecības juridiski nav izbeigušās ar darbinieka uzteikumu, šo uzteikumu pēc darba devējas (*kā personas, kuras tiesības aizskar spēkā esošs darbinieka darba līguma uzteikums, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta piekto daļu*) pieprasījuma jāatzīst par spēkā neesošu, ceļot atbilstošu prasību.

Turklāt, ievērojot Civilprocesa likumā noteikto dispozitivitātes principu, persona ir tiesīga izmantot prasības tiesības pēc saviem subjektīviem ieskatiem, t.i., pusei pašai jāizlemj, vai tā vēlas un vai tai ir vajadzība vērsties tiesā, vai turpretim labāk paciest tiesību traucējumu (*sk. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 214.lpp.*).

Konkrētajā gadījumā iepriekš minētais darbinieka uzteikums tiesā nav apstrīdēts un ir spēkā.

[7.3] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams, jo tā nepareizi iztulkojusi materiālo tiesību normu, kas varēja novest pie nepareiza sprieduma taisīšanas. Protī, Senāta ieskatā, apelācijas instances tiesa nepamatoti secinājusi, ka darba devēja pamatoti uzteikusi prasītājam darbu saskaņā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu, pamatojot uzteikumu ar to, ka darba tiesiskās attiecības pušu starpā netika pārtrauktas, un prasītāja neierašanās darbā nav atzīstama par attaisnojošu. Tādējādi apelācijas instances tiesa pretēji Darba likuma 100.panta piektās daļas noteikumiem (*sk. šā sprieduma 7.1. un 7.2.punktu*) atzinusi, ka darbinieka uzteikums darba devējai nebija saistošs un darbiniekam pēc uzteikuma iesniegšanas bija pienākums turpināt darba tiesiskās attiecības ar darba devēju, padarot Darba likuma 100.panta piektās daļas normu par deklaratīvu un praksē nepiemērojamu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 13.aprīļa spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs	senators	(<i>paraksts</i>)	Z.Gencs
	senators	(<i>paraksts</i>)	N.Salienieks
	senatore	(<i>paraksts</i>)	A.Briede
	senators	(<i>paraksts</i>)	V.Jonikāns
	senators	(<i>paraksts</i>)	A.Laviņš
	senatore	(<i>paraksts</i>)	E.Vernuša
	senatore	(<i>paraksts</i>)	A.Vītola